Mărsie „tulburare; necaz” şi *otrobii* (pl.) „măruntaie” (< *utrobii* < *utrob(i)e* < *utrobă* (*utrubă*) < bg., srb. *utroba*) reprezintă, aşadar, două regionalisme preponderent sudice, a căror existenţă în *Foletul Novel*, alături de aceea a unor împrumuturi italiene, este, oricum, mai puţin surprinzătoare decât prezenţa aici a unor regionalisme moldoveneşti, ca verbul *răcoşi* (= *rocoşi*) „a se răscula; a se revolta” (< pol. *rokoszyč się*), cu derivatele *rocoşitură* „răscoală; revoltă” (17 apariţii!) şi *rocoşutor* „răzvrătit; răsculat”[16].

DEUX TERMES DE *FOLETUL NOVEL*, DONT L'ÉTYMOLOGIE EST CONTROVERSÉE OU INCONNUE: *MĂRSIE* „PERTURBATION”, „CHAGRIN” ET *OTROBII* „ENTRAILLES”

(Résumé)

Il ne s'agit pas, cette fois, d'emprunts néologiques latino-romans, si bien représentés d'ailleurs dans *Foletul Novel* (Le Calendrier du prince Constantin Brâncoveanu 1693–1704), mais des mots populaires, régionaux, utilisés surtout dans l'aire méridionale du daco-roumain (où on peut trouver aussi des variantes ou des termes dérivés), dont l'origine doit être cherchée au sud du Danube, en bulgare et/ou en serbe.

Cuvinte-cheie: Foletul Novel, *etimologie*, mărsie, mârsâie, otrobii.
Mots-clés: Foletul Novel, *étymologie*, mărsie, mârsâie, otrobii.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”
Bucureşti, Calea 13 Septembrie, nr.13

Florentina Zgraon

ISTORIIA ŢĂRII RUMÂNEŞTI ŞI A BUCUREŞTILOR, SĂRACII. O NOUĂ VERSIUNE

1. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea se impune, ca specie literară a istoriografiei româneşti, povestirea istorică în versuri. Sextil Puşcariu vorbeşte despre aceasta ca despre „o slabă compensaţie pentru decadenţa genului istoric”[1]. Numite frecvent, prin analogie cu veritabilele letopiseţe anterioare apărute în Moldova şi în Ţara Românească, „cronici rimate”, ele fac referire de fapt la un

[16] *Ibidem*, p. 213; pentru calitatea de regionalisme moldoveneşti a acestor termeni, precum şi a altora, din aceeaşi familie, a se vedea Mariana Costinescu, Magdalena Georgescu, Florentina Zgraon, *Dicţionarul limbii române literare vechi (1640–1780). Termeni regionali*, Bucureşti, 1987, p. 250–251.

[1] S. Puşcariu, *Istoria literaturii române. Epoca veche,* Sibiu, 1930, p. 207.

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

singur eveniment, privit, şi acesta, exclusiv din punctul de vedere al redactorului, motiv pentru care este mai potrivită denumirea de povestiri sau naraţiuni istorice în versuri (rimate)[2]. Criticate mai ales pentru versurile lor „foarte rele", cum scria N. Iorga[3], aceste producţii literare ocazionale captează totuşi atenţia specialiştilor, mai ales a istoricilor literari şi uneori a filologilor, iar în 1967 au fost excelent prezentate într-o ediţie critică datorată lui Dan Simonescu[4]. Acesta, cu autoritatea specialistului autentic în cultura noastră veche, pledează în favoarea reconsiderării acestui gen literar minor, arătând că în spaţiul românesc povestirile versificate au fost iniţiate cu un secol înainte de către Miron Costin şi de către Dosoftei. Mai mult decât atât, ele se regăsesc în literatura altor popoare europene, mai ales în cultura neogreacă, unele făcând referire în mod expres la realităţi româneşti[5]. Aşadar, dezvoltarea acestei specii s-a făcut pe un teren pregătit prin contacte culturale specifice, într-un context favorabil. În ansamblul lor, cele peste 20 de povestiri rimate, elaborate spre finele secolului al XVIII-lea şi în primul pătrar al celui următor, fac referire la aproape toate evenimentele istorice remarcabile ale vremii, iar prin expresia versificată, chiar naivă, cum ne apare astăzi, ele au marcat „primii paşi mai însemnaţi pe calea dezvoltării poeziei româneşti"[6], cultivând, în acelaşi timp, gustul cititorilor pentru poezie[7].

2. Dintre acestea, cum însuşi N. Iorga observă, „mai importantă e *Istoriia Ţării Rumăneşti de la let 1769*, scrisă de un anonim în versuri foarte rele"[8]. Emil Turdeanu remarcă faptul că ea „are şi prestigiul de a fi prima cronică rimată originală alcătuită în Ţara Românească"[9]. Se referă succint la această operă cu prilejul studierii celei de-a doua scrieri rimate din principatul muntean, anume *Cronica munteană despre uciderea lui Grigorie Ghica* (1777), dorind să remarce faptul că şi în prima alcătuire versificată „se răsfrânge figura nefericitului Domn"[10].

[2] Al. Piru, *Literatura română veche,* [Bucureşti], 1962, p. 439; *Istoria literaturii române,* I, Bucureşti, 1964, p. 704.

[3] N. Iorga, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688–1821),* vol. I, Bucureşti, 1901, p. 501.

[4] *Cronici şi povestiri româneşti versificate (Sec. XVII–XVIII).* Studiu şi ediţie critică de Dan Simonescu, Bucureşti, 1967.

[5] Dan Simonescu, *op. cit.,* p. 6–10, 33, 49.

[6] N. A. Ursu, *Contribuţii la stabilirea paternităţii unor povestiri istorice în versuri. Anonimul A,* în „Limba română", XV, 1966, nr. 1, p. 53.

[7] S. Puşcariu, *op. cit.,* p. 207–208, 210.

[8] N. Iorga, *op. cit.,* p. 501–502; idem, *Istoria literaturii româneşti.* II. *De la 1688 la 1780*, ediţia a II-a, Bucureşti, 1928, p. 559.

[9] Emil Turdeanu, *Contribuţiuni la studiul cronicilor rimate*, în „Cercetări literare" publicate de N. Cartojan, II, Bucureşti, 1936, p. 23–25. Faptul fusese remarcat şi de S. Puşcariu, *op. cit.*, p. 208 („Cele dintâi versuri originale asupra evenimentelor contimporane sânt cele intitulate *Istoria Ţării Româneşti de la leat 1769,* păstrată în mai multe variante").

[10] Emil Turdeanu, *op. cit.,* p. 24.

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

Faptul istoric din 1769 este ilustrat în mai multe povestiri versificate, întrucât, cum s-a spus, „ravagiile inspiră muza populară”[11] (despre diferite momente ale războiului petrecute în oraşele Hotin, Galaţi, Bucureşti şi despre faptele feldmareşalului Rumeanţev în luptele dintre ruşi şi turci[12]). Autorul *Istoriei Ţării Rumâneşti de la 1769* prezintă la început o atmosferă aproape idilică privind starea ţării şi a capitalei înainte de aceste evenimente tulburătoare. Acestea au fost provocate de „neunirea” românilor, iar el se socoteşte dator să le consemneze, deşi este conştient de limitele posibilităţilor sale artistice. Acţiunea debutează brusc: la 7 noiembrie, noaptea, bucureştenii sunt surprinşi de zgomot şi dezordine. Mişcarea naţională de eliberare de sub turci şi fanarioţi nu prezintă încredere şi nu se bucură de simpatia autorului. Ironia sa cuprinde toate personajele, fie individual, fie ca grup. Jaful pare să fie preocuparea principală a participanţilor. Grigore Ghica este detronat, are loc un consiliu la care iau parte şi reprezentanţii clerului, deopotrivă ironizaţi şi ei, deşi este exprimată convingerea că salvarea a venit de la Dumnezeu. Lanţul episoadelor diferă de la o versiune la alta, ca atare personajele identificate nu sunt aceleaşi: astfel, emisarul rus Nazarie Carazin nu este menţionat în versiunea de care ne ocupăm, iar căpitanul Marcu apare în cinci dintre versiunile cunoscute, dar nu şi în cele păstrate în ms. rom. BAR 1319 şi 987.

3. În legătură cu redactorul acestei povestiri versificate, au fost emise câteva opinii diferite, greu de susţinut în absenţa unor dovezi convingătoare, dar reluate din când în când. Singura precizare textuală apare în ms. rom. BAR 987: „Stihuri făcute de visterul Nicolae Rusinescu din Craiova asupra răsmiriţi<i> ruşilor din anii 1765 şi 1769” (f. 261[r]). Acest nume a fost menţinut în cataloagele speciale[13]. Numai N. A. Ursu a întreprins o cercetare minuţioasă asupra tuturor povestirilor rimate pentru stabilirea paternităţii lor, pe baza unor metode filologice, evidenţiind mai ales similitudini de conţinut, de stil şi de limbă[14]. Cei doi anonimi, cărora le sunt atribuite toate povestirile versificate cercetate, provin, după părerea autorului, din vestul Munteniei sau din Oltenia, diferenţiindu-se în primul rând prin nivelul cultural. Anonimul B trăieşte şi scrie în partea de sud a ţării, a scris doar şapte povestiri rimate, este un boier cult, care a putut exercita o anumită influenţă asupra Anonimului A, intelectual de condiţie modestă, deşi acesta se află în Moldova. Reanalizând precizarea din ms. 987 (redată *supra*), N. A. Ursu înclină să identifice

[11] Adriana Camariano-Cioran, *La guerre russo-turque de 1768–1774 et les Grecs*, în „Revue des études sud-est européennes”, III, 1965, nr. 3–4, p. 538.

[12] Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 13–15 şi *passim.*.

[13] I. Crăciun, A. Ilieş, *Repertoriul manuscriselor de cronici interne, sec. XV–XVIII, privind istoria României*, Bucureşti, 1963, p. 193; G. Ştrempel, *Catalogul manuscriselor româneşti*, III, Bucureşti, 1987, p. 7, 103.

[14] N. A. Ursu, *Contribuţii la stabilirea paternităţii unor povestiri istorice în versuri. Anonimul A,* în „Limba română”, XV, 1966, nr. 1, p. 53–72; idem, *Noi contribuţii la stabilirea paternităţii unor povestiri istorice în versuri. Anonimul B,* în „Limba română”, XV, 1966, nr. 2, p. 163–183.

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

Anonimul B, căruia îi atribuie şi *Istoria Ţării Rumâneşti de la 1769,* în persoana lui Nicolae Rusinescu din Craiova: „acum însă nu dispunem de alte mărturii", „în acelaşi timp, nu avem nici un motiv să ne îndoim"[15]. N. A. Ursu crede că Anonimul B este Nicolae Rusinescu, care trebuie să fi locuit în Bucureşti, fiind martor ocular la evenimente, chiar dacă era originar din altă localitate.

În anul 1915 Al. T. Dumitrescu propune ca autor al acestei cronici, fără convingere şi fără argumente, „un poet anonim (pare a fi Ştefan Rusănescu)"[16]. Supoziția a fost reluată în anii 1930, 1964[17]. N. A. Ursu doar citează această opinie, iar Dan Simonescu o combate categoric („Această paternitate nu se poate susține, neavând niciun temei")[18].

Emil Turdeanu se întreabă dacă nu cumva cele două povestiri privitoare la evenimente din domniile lui Grigorie Alexandru Ghica ar putea să aparțină aceluiaşi autor[19].

Editorul Dan Simonescu propune „un om din apropierea fraților Cantacuzini"[20].

În aceste condiții, paternitatea cronicii rămâne o problemă deschisă.

4. Titlul povestirii nu corespunde faptelor narate, este prea generos: *Istoria Ţării Rumâneşti,* limitată la un singur moment din anul 1769. În ms. 1735 (f. 282^{r}) şi în ms. 3372 (la final, f. 9^{r}) apare chiar astfel, în alte versiuni întâlnim precizarea *de la leat (anul) 1769*. Adaosul care apare în versiunea pe care o prezentăm acum vine să restrângă oarecum sfera acțiunii: *şi a Bucureştilor, săracii,* adăugând o notă de implicare afectivă („bieții")[21]. Faptul a fost remarcat şi de Dan Simonescu, care îl consideră „impropriu" şi propune titlul *Răzmeriţa la intrarea ruşilor în Bucureşti (1769)*[22]. Un sprijin în favoarea acestei propuneri oferă ms. rom. BAR 987, citat *supra*: „Stihuri (...) asupra răsmiriți<i>[23] ruşilor din anii 1765 şi 1769" (f. 261^{r}). Totuşi, cataloagele au păstrat titlul originar.

Cu privire la data alcătuirii acestei cronici rimate s-a exprimat numai Dan Simonescu[24]: „Metoda folosită arată o dată recentă a compunerii, apropiată de

[15] N. A. Ursu, *Noi contribuții* ..., p. 180–183.

[16] «*Trâmbiță românească*». Manifest public, patriotic şi revoluționar de Ienăchiță Văcărescu, cu un studiu introductiv de Al. T. Dumitrescu, în „Analele Academiei Române", seria II, tomul XXXVII, 1914–1915. Memoriile Secțiunii literare, Bucureşti, 1915, p. 34, nota 1.

[17] S. Puşcariu, *op. cit.*, p. 208 („autor pare a fi Ştefan Rusănescu"); *Istoria literaturii române*, I, Bucureşti, 1964, p. 706 („autorul a fost presupus, fără date certe, un anume Ştefan Rusănescu").

[18] N. A. Ursu, *Noi contribuții* ..., p. 180; Dan Simonescu, *op. cit.,* p. 126.

[19] Emil Turdeanu, *op. cit.*, p. 24–25.

[20] Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 126.

[21] Nu este necesar să exemplificăm, dar termenul apare, cu aceeaşi semnificație, şi în narațiunile consacrate evenimentelor petrecute în Hotin şi în Galați în timpul aceluiaşi război, ca şi, mai înainte, la Ion Neculce.

[22] Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 14 (şi nota 36), 123, 351.

[23] Cuvânt transcris *resboiului* în ediția din 1873.

[24] *Op. cit.*, p. 126–127.

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

desfăşurarea evenimentelor descrise" – ante 20 martie 1774, când a murit Răducanu Cantacuzino, sau ante 1776, când Mihai, fratele acestuia, s-a stabilit în Rusia (aceasta întrucât, în opinia sa, numai ei ar fi putut informa pe autor despre cele petrecute).

S-a observat că, în privinţa faptelor narate şi chiar a opiniilor exprimate faţă de evenimente, autorul acestor versuri este foarte aproape de atmosfera cronicii medelnicerului Dumitrache, o istorie în proză a războiului ruso-turc dintre 1769 şi 1774. Acest izvor narativ contemporan este realizat el însuşi de un martor ocular al evenimentelor, iar similitudinile, chiar identităţi de exprimare, nu sunt neglijabile[25]. Dan Simonescu socoteşte că Dumitrache a folosit poemul, ceea ce motivează opţiunea sa pentru redactarea stihurilor ante 1774, căci medelnicerul şi-a încheiat opera în acest an. În schimb, Al. Piru consideră că proza lui Dumitrache a fost sursa versificatorului, ipoteză care plasează redactarea versurilor după anul 1774. Referirea la Alexandru Ipsilanti (domn în Ţara Românească între 1774–1782) în două dintre versiunile cronicii rimate (versiunea Giurescu, f. 114^{r}, şi ms. rom. BAR 3373, f. 6^{r}) ar putea întări opţiunea pentru redactarea stihurilor după 1774, dacă nu cumva avem aici numai iniţiativa unor scribi.

5. *Istoria Ţării Rumâneşti de la 1769* a fost păstrată în mai multe versiuni[26]. Acestea se aflau în colecţii particulare când au început să fie făcute publice, la finele secolului al XIX-lea şi la începutul celui următor.

Astfel, G. Bariţiu a făcut cunoscut textul pe care-l poseda, în 1873, precizând doar că îl are de 30 de ani: o copie târzie din secolul al XIX-lea şi incompletă, cu numai 168 de versuri, actualmente ms. rom. BAR 987 (f. 261^{r}–261^{v}), care prezintă indicaţia privitoare la Nicolae Rusinescu[27]. (Propunem sigla **B**, folosită de Dan Simonescu în aparatul negativ al ediţiei sale din 1967.)

C. N. Mateescu tipăreşte în 1902 o versiune de 330 de versuri, cu menţiunea: „Din manuscriptul lui Neculae Popa Dumitru 1771–1779"[28]. Publicaţia aceasta este foarte valoroasă, căci manuscrisul este inaccesibil, nu se cunoaşte locul păstrării lui (dacă mai există). Dan Simonescu precizează că este scris de Niculae Popa

[25] Al. Piru, *op. cit.*, p. 437–440; I. Crăciun, A. Ilieş, *op. cit.*, p. 194–196; *Istoria literaturii române*, I, Bucureşti, 1964, p. 697–701, 706–707. A se vedea şi Em. E. Kretzulescu, *Codex Kretzulescus*, în „Revista pentru istorie, arheologie şi filologie", XI, partea I, Bucureşti, 1910, p. 17–31, despre un alt izvor privitor la aceleaşi evenimente.

[26] Este folosit, de obicei, termenul *variantă* (cf., de exemplu, Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 123). Am preferat termenul *versiune* întrucât este mai plauzibil ca scribii să fi intervenit în text, căci nu avem temei să credem că autorul însuşi, oricare a fost el, ar fi redactat mai multe variante. În legătură cu acestea: Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 124–125.

[27] <G. Bariţiu>, *Stihuri făcute de visterul Nicolae Rusinescu din Craiova asupra resboiului* [sic!] *ruşilor din anii 1765 şi 1769*, în „Transilvania", VI, Braşov, 1873, p. 93–94. A se vedea şi I. Crăciun, A. Ilieş, *op. cit.*, p. 193–194; Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 124; G. Ştrempel, *Catalogul manuscriselor româneşti*, I, Bucureşti, 1978, p. 205.

[28] Const. N. Mateescu, *Istoria Ţării rumâneşti de la anul 1769*, în „Viitorul. Revistă bisericească şi didactică", IV, Iaşi, 1902, nr. 19, p. 6–8. Precizarea citată apare la final, p. 8.

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

Dumitru Duma şi admite intervalul anunţat de editor[29]. Acesta se poate restrânge în funcţie de perioada redactării cronicii rimate (1771–1774 sau 1774–1779). (Propunem sigla **M**, folosită de Dan Simonescu în aparatul negativ al ediţiei sale din 1967.)

Cea mai cunoscută dintre versiunile acestui text este conservată în ms. rom. BAR 1319 (f. 2^{r}–8^{v}), care provine din biblioteca episcopului Dionisie al Buzăului. Datează din anul 1789 şi cuprinde 318 versuri[30]. Înainte de a fi editată, la 13 ani după ce a ajuns la BAR, este folosită de Em. E. Kretzulescu în notele lucrării sale din 1910 despre un manuscris din colecţia proprie, în care alternează, într-o primă parte (*Ştiri despre războiul ruso-turc din 1768–1774*), selecţiuni din izvoare narative şi fragmente din acest text[31]. În aceeaşi perioadă a fost semnalată şi de N. Docan[32]. În 1918 este publicat integral textul acestei versiuni[33], dar nu de N. Iorga, cum se afirmă[34], ci de G. Brătianu[35], într-o revistă condusă de N. Iorga. Dan Simonescu l-a editat în anul 1967 ca text de bază[36]. (Propunem sigla **D**, folosită de Dan Simonescu în lucrarea sa din 1967.)

Versiunea dată tiparului în 1929 de către N. Drăganu, cu 255 de versuri (probabil f. 3^{r}–6^{v}), a fost copiată „de un băjenar cu numele Nicolae", după limbă oltean, care a trecut în Ardeal după 1769, „cu siguranţă înainte de 1800"[37]. Nu se cunoaşte situaţia acestui manuscris în momentul de faţă. El a prezentat, la data editării, o lacună de o filă, segment completat de N. Drăganu după ms. rom. BAR 1319, ceea ce face ca numărul versurilor să fie inexact. Ne vom referi *infra* la ms. rom. BAR 3372, care completează în mod potrivit această lacună. (Propunem sigla **N**.)

Ms. rom. BAR 3372 prezintă între filele 6^{r}–9^{r} o versiune de 262 de versuri, foarte apropiată de N, cea editată de N. Drăganu. În poziţia titlului[38], apare textul: *Atuncea să plecară*[39] *toţ boierii dinaintea îm/păratului şi zisără: ISPOLAETE DESPOTA*[40] (f. 6^{r}). După versul 262: *Sfârşitul iştori<i>i Ţări<i> Rumâneşti.*

[29] Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 124.

[30] Emil Turdeanu, *op. cit.*, p. 24, nota 1; I. Crăciun, A. Ilieş, *op. cit.*, p. 194; Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 124; M. Moraru, Cătălina Velculescu, *Bibliografia analitică a cărţilor populare laice. Partea I*, Bucureşti, 1976, p. 198; G. Ştrempel, *Catalogul manuscriselor româneşti*, I, Bucureşti, 1978, p. 291.

[31] Em. E. Kretzulescu, *op. cit.*, p. 17–31.

[32] Apud Dan Simonescu, *op. cit.,* p. 124, nota 2.

[33] *Manuscripte din biblioteca Episcopului de Buzău Dionisie*, în „Revista istorică. Dări de seamă, documente şi notiţe". Publicată de N. Iorga, IV, Iaşi, 1918, nr. 11–12, p. 156–162.

[34] N. Drăganu, *op. cit.*, p. 503; N. A. Ursu, *Noi contribuţii ...,* p. 164; Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 124.

[35] Astfel se poate citi în sumarul revistei, pe versoul copertei.

[36] Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 128–137.

[37] N. Drăganu, *Versuri vechi*, în „Dacoromania", V (1927–1928), Cluj, 1929, p. 502–503, 505, 509–516. A se vedea şi Emil Turdeanu, *op. cit.*, p. 24, nota 1; Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 125.

[38] Nici versiunea N nu prezintă titlu, în ediţia sa N. Drăganu propune o reconstituire, între [ ].

[39] Scris: **плекъръ**.

[40] Prin referirea la Alexandru Ipsilanti se apropie de varianta Giurescu (G, după ultimul vers), editată cu acest prilej.

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

Nicolae logofăt. Cine este acest Nicolae? Are cumva legătură cu Nicolae Rusinescu? Sau cu Nicolae, „băjenar“ în Ardeal, care a copiat versiunea N? Cert, el nu este copistul, căci acesta se exprimă la rândul lui: *Această istorie am scris eu, Nicolae Ungurean, şi cine va ceti mă va pomeni până când scrisoarea va fi.* Sursele cunoscute propun ca datare finele secolului al XVIII-lea, respectiv anul 1781 (prin raportare la textul principal al miscelaneului). Textul însuşi ne oferă un indiciu în această privinţă: *Iară la leat 1789 / Văzum şi altele mai noao* (versurile 59–60, la f. 6^{v}). Scriind 1789 în loc de 1769, scribul datează copia sa în 1789 sau după această dată. Versiunea din acest manuscris nu a fost publicată, nici măcar înregistrată în lucrările consacrate acestei scrieri, ci numai în cataloage generale[41]. (Propunem sigla **R**.)

Ms. rom. BAR 1735 (f. 282^{r}–287^{r}) prezintă o versiune scurtă, de numai 183 de versuri. Nu a fost editat, deşi s-a observat de mult timp că el conservă o versiune a acestei scrieri. Au fost propuse diferite datări: mijlocul secolului al XVIII-lea, circa 1790, sfârşitul secolului al XVIII-lea[42]. Prima dintre acestea se exclude, având în vedere data evenimentelor la care se face referire în cronică. (Propunem sigla **C**.)

Manuscrisul care se afla în posesia lui Ion Colan, director al Muzeului Bisericii Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului, nu ne este cunoscut. Încă din 1797 se păstra la Braşov. Dacă este asemănător cu cel publicat de N. Drăganu, cum constată sau admite Dan Simonescu, deducem că face parte din grupul versiunilor N şi R. Dan Simonescu afirmă că posesorul a publicat acest text, dar la secţiunea *Bibliografie* nu se regăseşte trimiterea bibliografică[43].

Prezentând versiunile acestei narațiuni rimate, Dan Simonescu menționează şi manuscrisul lui C. C. Giurescu, fără să-l fi putut consulta, numai pe baza semnalării făcute de posesor în 1927[44]. Asupra acestei versiuni vom insista în cele ce urmează. (Propunem sigla **G**.)

6. De fapt, fără să aibă în vedere în mod special textul acestei povestiri, C. C. Giurescu a menționat titlul *Istoriia Ţării Rumâneşti şi a Bucureştilor, săracii* chiar cu un an înainte, în 1926, cu prilejul prezentării sumare a miscelaneului aflat în proprietatea sa[45]. Un an mai târziu, scriind despre o altă cronică rimată, face o scurtă referire la acest text: „Un ms. al acestei istorii la Academia Română, sub nr. 1319;

[41] M. Moraru, Cătălina Velculescu, *op. cit.*, p. 71; G. Ştrempel, *Catalogul manuscriselor româneşti,* III, Bucureşti, 1987, p. 7, 103.

[42] I. Crăciun, A. Ilieş, *op. cit.*, p. 194; Dan Simonescu, *op. cit.,* p. 124; M. Moraru, Cătălina Velculescu, *op. cit.*, p. 131; G. Ştrempel, *Catalogul manuscriselor româneşti*, II, Bucureşti, 1983, p. 46–47.

[43] Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 125, cf. şi p. 127–128.

[44] *Ibidem*, p. 125.

[45] C. C. Giurescu, *Un manuscris miscelaneu,* în „Revista istorică”, Bucureşti, XII, 1926, nr. 10–12, p. 311–313.

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

un altul în posesia mea. În acesta din urmă, povestirea poartă titlul: *Istoria Ţării Rumâneşti şi a Bucureştilor săracii* şi e mai completă, având unele părţi ce lipsesc redacţiei publicate în *Revista istorică*"[46]. Pe baza acestei notiţe, menţionează şi N. Drăganu în 1929 miscelaneul lui C. C. Giurescu, fără să-l fi văzut, într-o serie de trei manuscrise ce ar conţine *Istoria Ţării Rumâneşti de la leat 1769,* primele două fiind însă unul şi acelaşi, anume ms. rom. BAR 1319 din anul 1789, ajuns aici cu circa 30 de ani înainte, în 1897, din biblioteca lui Dionisie, episcop de Buzău[47]. Cu siguranţă, N şi G nu au un titlu comun, cum admite Dan Simonescu[48]. N. Drăganu plasează acest titlu în paranteze drepte, ceea ce înseamnă că este reconstituit; el asociază segmentul *de la leatu 1769*, care apare frecvent, cu cel care constituie o particularitate a versiunii G, *şi a Bucureştilor, săracii*[49]. În 1936 a menţionat şi Emil Turdeanu manuscrisul deţinut de familia Giurescu, referindu-se chiar la textul cronicii rimate[50].

Motivaţia contribuţiei noastre este de a adăuga versiunea „Giurescu" celor cunoscute ale acestui text (mai ales prin ediţia lui Dan Simonescu). Fără să putem reface drumul miscelaneului care în 1926 şi în 1927 se afla în colecţia familiei C. C. Giurescu, am constatat în vara anului 2000 că el se păstrează în secţia „Colecţii speciale" a Bibliotecii Naţionale a României, sub numărul de inventar 17867. La data aceea am dat prioritate cercetării textului principal al codicelui, o copie a cărţii populare *Alexandria,* căreia i-am consacrat un articol, în care am făcut şi o descriere generală a manuscrisului[51].

7. Miscelaneul este un volum cu dimensiunile 20 x 15 cm. Numerotare originală prezintă numai caietele, care au câte patru file. Cele 117 file sunt numerotate cu cifre arabe, mecanic. Dacă nu s-au pierdut foi şi la sfârşitul volumului, acesta a avut 36 de caiete, cu un total de 143 de file, din care una adăugată de scrib pentru întregirea unei lacune. S-au pierdut 24 de file la început şi două răzlеţe. Manuscrisul include 10 texte, cel care ne interesează fiind penultimul, între filele 110^{r}–114^{r} (251 de versuri): *Istoriia Ţării Rumâneşti şi a Bucureştilor, săracii.*

Însemnările principale se află la fila 80. Ele aruncă o lumină asupra unor aspecte proprii criticii textuale, anume asupra datării, localizării şi identificării scribului. Manuscrisul este copiat într-un sat buzoian, Sibiceu de Jos, de către Vasilie Dimitriovici, un tânăr pictor de biserici, probabil, fiul unui dascăl din localitate, şi el *zugrav*. Privitor la datare, informaţiile oferite de aceste notiţe

[46] Constantin C. Giurescu, *Istoria lui Iordache Stavracoglu,* în *Omagiu lui I. Bianu din partea colegilor şi foştilor săi elevi*, Bucureşti, 1927, p. 202, nota 1.

[47] N. Drăganu, *op. cit.*, p. 503.

[48] Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 125 (şi nota 8).

[49] N. Drăganu, *op. cit.*, p. 509.

[50] Emil Turdeanu, *op. cit.*, p. 24, nota 1.

[51] Florentina Zgraon, *Un manuscris pierdut şi regăsit al Alexandriei*, în „Studii şi cercetări lingvistice", LI, nr. 2, Bucureşti, 2000, p. 507–518.

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

autografe se referă direct la textul principal al codicelui, la *Alexandrie,* copiată între 23 iulie 1775 şi 25 septembrie 1776, cu o rezervă motivată de faptul că însemnarea este mai târzie (20 mai 1778). Pentru datarea întregului volum, trebuie admis un interval mai larg, probabil 1775–1779, primul termen fiind anunţat ca dată a începerii copierii *Alexandriei,* iar celălalt ca dată a căsătoriei scribului. Emil Turdeanu opinează că textul cronicii versificate ar fi fost „copiat … pe la 1776”[52].

Limba este în general unitară şi prezintă în mod evident trăsături specifice variantei sudice a limbii literare, cu foarte puţine elemente moldoveneşti, care se pot explica printr-o extindere a graiurilor din sudul Moldovei până în zona Buzăului.

8. Ca întindere, G este o versiune mijlocie. Trecând peste numeroasele situaţii în care unul, de obicei două şi chiar mai multe versuri sunt omise în G ori în alt text, notăm aici numai secvenţele lungi omise în G: D 197–318[53], M 219–330, N 236–255 = R 243–262[54].

Am raportat textul G, de la structură până la detalii, la toate versiunile pe care le cunoaştem, inclusiv la cele încă needitate (C, R). Am verificat ediţiile D şi B cu originalele lor, aşa încât am constatat că uneori avem asemănări cu G acolo unde am fi crezut că sunt deosebiri: *Fu cu* (nu *Făcu*) în D 128, 130, la fel ca în G 135, 137, R 122, 124, B 108, 110. Ediţiile versiunilor M şi N nu au putut fi colaţionate cu originalele lor, acum pierdute sau doar necunoscute, ceea ce le face cu atât mai valoroase. Admiţând că materialul a fost prelucrat, mai mult sau mai puţin, la fiecare transcriere, am ignorat trecerea de la o persoană la alta, schimbarea timpurilor verbale şi alte deosebiri secundare: *Să lăsăm până aci / Şi să vorbim şi de turci* G 132, 133, cf. *Să lăsămu până aici / Ca să vorbimu şi dă turci* D 125, 126. Comparaţia a pus în evidenţă mai multe tipuri de situaţii: fiecare dintre cele şapte versiuni prezintă locuri singulare; G are locuri comune până la identitate cu fiecare dintre acestea, formând o grupă de două texte ce se opune celorlalte versiuni, considerate laolaltă sau diferit grupate; G oferă soluţii diferite în raport cu fiecare dintre celelalte versiuni, care pot fi identice între ele sau grupate după scheme variate; alte versiuni, în afară de G, prezintă între ele soluţii identice, constituind grupe de două texte; identităţile / similitudinile textuale conduc la apariţia unor grupe de trei, patru, chiar cinci versiuni, opuse celorlalte, care pot fi, la rândul lor, eventual, grupate (aceasta depinde şi de situaţiile în care contextul respectiv este omis în una sau în mai multe versiuni).

[52] Emil Turdeanu, *op. cit.*, p. 24, nota 1.

[53] Cifrele care urmează după sigla unei versiuni indică numărul versurilor.

[54] Versiunile N şi R sunt cele mai asemănătoare dintre cele şapte cunoscute. N prezintă o lacună de o filă după versul 106 (text care corespunde cu G 122–179), pe care editorul N. Drăganu a completat-o pe baza versiunii D. Numerotarea versurilor din N este compromisă prin intercalarea fragmentului din D. Versiunea R din ms. rom. BAR 3372, necercetată până acum, prezintă secvenţa pierdută (R 109–169). Pentru secţiunea respectivă am raportat G la R.

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

Ilustrarea acestor situații ar dezvălui detalii ale procesului de prelucrare a versiunilor, ceea ce în oarecare măsură depăşeşte intenția noastră, dar, mai ales, presupune un spațiu corespunzător. Ne vom limita la două exemple: *o mascara de (dă) minune* G 89, D 82, C 60; *o mascara (măscăra) şi (de) ruşine* M 88, B 70; *o mascara (mascară) peste fire* N 76, R 78; în al doilea exemplu observăm cum versurile îşi schimbă poziția de la o versiune la alta: *Dar de-alde „Măriia Sa", / „Blagorodniciia Ta" / Atâta de deşi era, / Cât îți veniia a vărsa. / Amândoi ținea bastoane / Şi judeca din canoane* G 193–198; cu deosebiri specifice, aceste versuri se regăsesc în aceeaşi succesiune în D 181–186, N 174–179; sunt omise în M; cf. R 183–186, unde sunt omise pozițiile 3, 4 din cele şase versuri; cf. B 145–150, unde ultimele două din şase devin primele două; cf. C 125–126, unde au fost omise primele patru versuri[55].

Pe lângă editarea textului, ne-am propus să demonstrăm că G reprezintă o versiune nouă în raport cu celelalte. Pentru aceasta vom identifica situațiile prin care versiunea G se deosebeşte de celelalte, editate sau încă inedite (C, R).

G 211–220 reprezintă o secvență de zece versuri care nu se regăsesc în alte versiuni nici măcar printr-o idee redată diferit.

G 57 *veni țării peire* nu mai apare în altă versiune (cf. post D 54, M 56, N 50, R 52, B 40, C 32).

În aceeaşi situație este G 245 *şi copzari şi toboşari* (cf. post M 212, C 164, N 229, R 236; fragmente omise în B, D).

G 74–76 *Auzim un țipăt mare, / Un zgomot şi un chiloman, / O strigare şi un huiet* se regăsesc în alte versiuni cu aceleaşi cuvinte dispuse în altă ordine sau cu un vers mai puțin: *Auzim un țipăt mare, / Un zgomot şi o strigare / Un huet şi(-un) chiloman(e)* D 67–69, M 73–75; *Auzim un țipet şi un zgomot şi un chiloman* N 67 = R 69[56]; *Auzim un țipăt mare, / Un zgomot şi o strigare* C 45–46; *Se*[57] *aude un huet mare, / Un chiloman şi strigare* B 57–58.

G 82 *Dar anevoie, frate, să crede* apare în alte versiuni fără vocativul *frate*, cf. D 75, M 81, N 73, R 75, B 63, C 49.

G 111 *De frică cu totul la el au căzut* se regăseşte fără primele două cuvinte, cf. *Cu*[58] *tot la el au căzut* D 104, M 110, *Cu totul la el au căzut* N 98, *Cu totu(l) la ei au căzut* R 100, C 76; post B 89 omis versul.

[55] Am raportat versiunea G la celelalte, căci ea este subiectul prezentei contribuții, dar nu presupunem prin aceasta că ea propune cea mai bună soluție în raport cu celelalte. Dimpotrivă, în acest caz, având în vedere versurile anterioare, ultimele două versiuni oferă succesiuni preferabile.

[56] N. Drăganu, editând versiunea siglată de noi N, a grupat aici două versuri în unul. Am procedat la fel în acest loc în cazul versiunii R, pentru o cât mai bună corespondență în cazul acestor versiuni asemănătoare. În R 69: *zlomot*.

[57] Inițial scris *s-au*, apoi barat *au*.

[58] Cf. în ediția versiunii D: *că*.

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

G 139 *Să poată să socotească*, cf. *Vrednică să pomenească* M 136, *Vrednică să socotească* R 126; N prezintă lacună[59], iar B, C, D – vers omis.

G 169 *Şi gândea cum să sosească*, cf. *Să mira cumu să găsească* D 157, *(Şi) gândea cum (ca) să găsească* M 175, B 131, *Şi când gândiia să să odihnească* R 157; N – lacună, C – vers omis.

G 243 *Că numa veniră vieri şi plugari* apare fără verbul *veniră* în alte versiuni: M 211, C 163, N 228, R 235; vers omis în B, D.

G 246 *Şi a lui minunată oaste*, cf. *Încât a să numi oaste* M 213, *Şi a lui numită oaste* N 230, R 237; vers omis în B, C, D.

G 157–158 *Îi lăsară mai cu capul / Pre Grigorie sŭ(n) Scarlat* nu mai prezintă în nicio altă versiune acest loc corupt, cf. *(Şi/Îl) Alese(ă)ră (mai) cu cap(u)* D 147, M 163, R 145[60], B 124[61]; N – lacună, C – vers omis.

G 159–160 *Îl luară să meargă ca un hatman / În han, la Sfete Ioan* nu mai prezintă segmentul *îl luară* în altă versiune, cf. *Să meargă ca un hatman / În han la Sfântu Ioan* M 165–166, *Îl făcu ca unu hatmanu / Să meargă la Sfete Ioan în han* D 149–150, *Să margă ca un hatman / La Sti Ioan în han* R 147–148; N – lacună, B şi C – vers omis.

În alte câteva situaţii în care G prezintă soluţii unice am încercat o raportare la unele segmente din N şi R, chiar dacă poziţia acestora în poem este diferită. Astfel, G 118–119 *Iar vodă îngenuchiia / Şi cu lacrămi să ruga*, omise post D 114, M 116, B 96, C 86, se regăsesc ca idee în N 103–106 = R 105–108, cu un adaos singular: *Vodă foarte să ruga, / Numai cât nu-l săruta: / „Afise(a)me, paracaloasă(e)”/ Şi cu altele mai frumoasă(e)*.

G 171–172 *Dară până a-ş lua seama, / Ostaşii îi furară blana din spinare* prezintă adaosul *din spinare*, absent în D 160, M 178, B 134, probabil prin contragerea segmentului mai amplu din R 159–162: *Iară până îş luară seama / Ostaşii îi furară blana / Luară-i blana din spinare / De fu mare mirare*; cf. N – lacună, C – vers omis.

G 209–210 *Pe Dumitrache Varlaam / Îl rădicară agă în divan*, omise în B, C, D, M, pot fi raportate la N 206–207 = R 213–214: *Făcură aga(ă) pă Vă(a)rlam / Să dea oştilor na(ă)zam*; în legătură cu ultimul vers, cf. G 223–224 *Apoi făcură divan, / Să dea oştilor nezan*.

G 221–222 *De acestea multe făcură / Până pă vodă îl porniră* transmit ideea din N 204–205 = R 211–212: *(După ce) Pă Vodă îl gătiră / (Şi) Numaidecât îl porniră*.

9. Deşi datarea manuscriselor la care ne-am referit este destul de relativă, putem spune că versiunea G este una dintre cele mai vechi ale acestei cronici versificate. Versiunea Giurescu a cronicii rimate *Istoria Ţării Rumâneşti de la leat 1769* se dovedeşte a fi unică în raport cu celelalte şase la care am raportat-o, dar ea nu este mai completă decât altele, cum a crezut posesorul ei în anul 1927.

[59] Este foarte posibil ca în acest loc N să fi prezentat *vrednică*, dovadă grupele *Să poată să socotească* G 26, D 24, M 28, R 24, respectiv *Vrednică să socotească* N 24, B 18.

[60] Segmentul *mai cu cap* iniţial omis, adăugat interliniar.

[61] În ediţie: *ca capu*.

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

ANEXĂ

110r *ISTORIIA ȚĂRII RUMÂNEȘTI ȘI A BUCUREȘTILOR, SĂRACII*[1]

Săracă Țară Rumânească,
Cine întâi să te jălească?
Că ai rămas la o stare
De eşti[2] vrednică de jale.
Unde erai minunată,
În toată lumea lăudată,
D[o]mnie ca o crăie,
Acum rămăseş pustie.
Boieri<i> acei cinstiți
Prin alte țări răspândiți.
Toți oamenii răsipiți,
Până în pământ sărăciți.
Câmpul au rămas pustiiu
De cerezi, de herghelii.
Câte oraşe frumoase[3],
Tot până în pământ sânt arse.
La Râmnec şi şi la Buzău
Tot ferise D[u]mnezeu,
De mănăstiri şi de case
Tot rămăsese nearse.
Iar acum de curâ<n>d
Le-au ars şi acelea de râ<n>d.
110v În oraş în Bucu/reşti,
De ce întâiu să te jăleşti?
Unde minte omenească
Să poată să socotească?
Acel oraş frumos, mare,
La o jalnică schimbare.
Acel oraş împodobit,
Atâta schimonosit.
Şi e lucru de mirare,
Căci nu are asemănare.
Curți boiereşti şi grădini,
Să le vezi şi să suspinezi:
Prin toate iaste drum mare,
Tocmai ca drumul de sare.
Ci[4] întâi să scriu, să fac?
Mai bine iaste să tac!
Că primejdiia iaste mare
Şi mintea mea temeiu n-are.
Istorie iaste multă,
Şi mintea mea este scurtă.
Dar nu voiu să scriu vreo istorii[5],
Ci numai să fac o proftimie,
Pentru țara mea să fac,
Măcar nu fie pă plac.
În patru părți ale lumii
Prea numiți era rumânii:
Că sânt iscusiți la fire
Şi n-au între ei unire.
Şi dintr-a lor neunire //
111r Va veni țării peire.
Acum, iată, o văzum
Şi cu toții o crezum.
Că unii din neunire,
Alții din nemulțămire,
Veni țării peire.
Mâniind pre D[u]mnezeu,
Ne-au sosit acest ceas rău.
De la leat şaizeci şi 5,
Primejdii şi mari şi mici
Era în țară nelipsite,
Să făcuse obişnuite.
Iar la leat 60 şi 9[6]
Văzum altele mai noao,
Unde turcii şi tătarii
Avea războiu cu muscalii.
Noi, după a noastră[7] stare,
N-aveam altă supărare.
Cherestrile, zaharale,
Ne deprinsesem cu ele.
Dar la noiemvre în[8] 7,
Joi spre vineri noaptea[9],
Auzim un țipăt mare,
Un zgomot şi un chiloman,
O strigare şi un huiet
De stupaiu şi de aman.
111v Nu puteai / să mai pricepi,
Ce socoteală să începi.
Unii zicea că sânt muscali,
Cei mai mulți că sânt tătari.
Dar anevoie, frate, să crede
Un lucru ce nu să vede.
După ce să lumină,
Oareşice mai alină
Acel huiet[10] şi strigare
Şi acel chiloman mare.
Câ<n>d începum a vedea bine –
O mascara de minune.

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

Ce să spui şi ce să zici?
O grămadă de calici,
Blestemați şi porci de câine,
Toate uliţile pline.
Cu câte un peşchir la mână
Şi în cap pene de găină.
Orice mergeai şi întrebai,
Ei îți răspundea „stupaiu”.
Nu aveai să le înțelegi
Şi nici să le mai alegi.
Atâta auziiam „stupaiu”
Şi ne curățeam de cai.
Până să ne domirim,
112[r] Di prin hanuri // să[11] ieşim,
Ei prădase, despuiese,
Pe greci în pei îi lăsase.
Iar maiurul Zgurali
El putuse năvăli
Şi cu toți ai lui întrase
Tocmai la vodă în case.
Vodă daca l-au văzut,
De frică cu totul la el au căzut,
Ca să-l deafindisească[12],
Să nu-l hatpalandisească.
Iar el, cu mojicie
Şi cu rea obrăznicie,
Nici să audă nu vrea,
Cu Deli Costea vorbiia.
Iar vodă îngenuchiia
Şi cu lacrămi să ruga.
Ei atâta îl dezbrăca,
Încă nimică nu-i lăsa.
Iar Cârlova căpitanul
Îi luase gugiumanul.
Cu un râ<n>d de haine îl lăsară
Şi curâ<n>d îl rădicară,
La *Sfete*[13] Gheorghie în han,
Unde era şi vel ban,
Fratele Mări<i>i Sale
Cu haremul dumisale.
După ce să aşăzară,
Iar la curte să înturnară[14].
Să lăsăm până aci
Şi să vorbim şi de turci.
Minune d[u]mnezeiască
Fu cu legea creştinească. /
112[v] Ajutor d[u]mnezeiesc
Fu cu neamul creştinesc.
Nu e minte omenească
Să poată să socotească
Această mare minune
Pentru a turcilor mulțime.
Atâta îşi luară frica,
Cât fugiră de nimica.
Atâțea anadoleni,
Giurgiuveni, necopoeni
Şi cei mici agalele,
Să-i vezi fugi<n>d făr de şale,
De țigani, de haimanale.
D[u]mnezeule ceresc,
N-am gură să-ți mulțămesc,
Că mâna ta ne-au păzit,
De tine s-au îngrozit.
Acum de turci să lăsăm,
Iar vorbă să apucăm.
După ce în curți veniră,
Luară ce mai găsiră.
Îi lăsară mai cu capul
Pre Grigorie *sŭ(n)*[15] Scarlat,
Îl luară să meargă ca un hatman
În han, la *Sfete*[13] Ioan,
Şi, fără de vorbe multe,
Să aducă pă bieții boieri la curte.
Iar el, ca un politicos,
113[r] Ducea pă bieții // boieri pă jos.
Încă ieşi vorbă mare
Că-i ducea[16] ca să-i omoare.
Brâncoveanul ostenise,
Prin tină să înnăduşise
Şi gândea cum să sosească
Mijlocul să-ş răcorească.
Dar până a-ş lua seama,
Ostaşii îi furară blana din spinare.
Mergând boierii la curte,
Văzură obraze multe.
Şi umblam toți cum mai tare,
Să vedem cine e mai mare.
Câ<n>d să vezi, ce să vezi?
Să râzi ori să lăcrămezi?
Că şădea în spătării
Acel pocovnic Ilie,
Pe porocle Lepoşnean,
Cu conteşul lui Ciocârlan
Îmbrăcat, înfăşurat,
Îți părea că e umflat.
Cu o săbioară[17] încinsu[18]
Şi vorba lui cam cu plânsu.
La față prea rumeor
Şi numai cu capul gol.
De-a dreapta lui Argeşa<n>ul

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

Şi din stânga Verişanu,
Amândoi arhimandriţi[19],
Cu minte <şi> iscusiţi. /
113v Dar de-alde[20] „Măriia Sa”,
„Blagorodniciia Ta”
Atâta de deşi era,
Cât îţi veniia a vărsa.
Amândoi ţinea bastoane
Şi judeca din canoane.
Pe armeni şi pre ovrei
Îi lăsară tot în pei.
Boierii tot aşteptară
Treaba până să lăsară,
Că văzură pe Ilie
Despre dalba veselie.
Şi apoi nu zăboviră
Şi să prirofolosiră,
Cum că ca un om viteaz
Nu e niciodată treaz.
Pe Dumitrache Varlaam
Îl rădicară agă în divan.
Şi aşa ieşiia afară
Şi să scobora pe scară.
Plecă pă jos la conac
Şi puse o şapcă[21] în cap,
O şapcă de teleten.
Iar Gavriil Stamatinul,
Fiind îmbrăcat nemţeşte,
De lângă el nu lipseşte,
Ci vorbeşte moscăleşte,
De păhar nu să sfieşte.
De acestea[22] multe făcură
Până pă vodă îl porniră[23].
114r Apoi // făcură divan,
Să dea oştilor nezan.
Le veni veste la curte
Că mai vine oaste[24] să între.
Îndată încălicară,
Ieşiră din târgu afară.
Noi, biet, ne mai veselim
Şi mersem ca să privim,
Doară ne va veni cinevaş
Să ne[25] mai încredem cevaş.
Clopotile trăgea toate,
Lumea alerga pe moarte[26].
Câ<n>d la oaste[24], ce să vezi?
Să râzi or să lăcrămezi?
Că veni un Marco căpitanu,
Un mojic şi un râtan,
Cu o fodolie mare,
Abiia să mişca călare.
Toate altele să laşi
Şi să priveşti la ostaşi,
Că numa veniră vieri şi plugari
Şi ţigani şi mămăligari
Şi copzari şi toboşari.
Şi a lui minunată oaste[24]
Le era mare năpaste:
Unii cu frâne de teiu,
Alţi<i> cu scări de curmeiu,
Câte unul, doi călare
Şi cu beldii de-a spinare.
Ispolant Despota[27]. /

[1] Transcriem textul fără a ne propune refacerea rimelor sau a măsurii versurilor. În unele situaţii este evident că însuşi scribul este responsabil de alterarea acestora: schimbă forma unor cuvinte ori îşi permite un adaos: *Curţi boiereşti şi grădini, / Să le vezi şi să suspinezi* (G 33–34); *Că numa veniră vieri şi plugari / Şi ţigani şi mămăligari* (G 243–244). Alte situaţii incerte: *dar / dară, iar / iară*, cu grafiile **да(р҃)**, **ꙗ(р҃)**; cf. **ꙗр** (G 122) şi, respectiv, **доа(ръ)** (G 231).

[2] Scris: **ꙗщι**.

[3] Scris: **фрꙋмосє.**

[4] *Ci* pentru *ce.* Dacă nu este un loc corupt, în care copistul a notat o conjuncţie adversativă acolo unde era de fapt un pronume relativ-interogativ, am putea avea atestarea fonetismului închiderii lui *-e* la *-i*.

[5] Scris: **історіи,** cu semnul **р** anticipat parţial între slovele care redau silaba a doua.

[6] Scris: **ѯѳ,** cu conjuncţia copulativă **шι** notată interliniar (*şaizeci* ***şi*** *nouo/noao,* cf. rima *mai noao*).

[7] Scris: **ностръ.**

[8] Scris: **о.** Lecţiune posibilă: *noiemvre-n.*

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)

[9] Scris: **но(п)тѣ.** Lecțiune posibilă: *noapte* (cf. rimele parțiale *şapte* – scris „7” – şi *mare*).
[10] Scris: **хоє(т).**
[11] Segmentul textual *să ieşim* apare în poziție de custos la fila 111^{v}, dar aici este omis primul cuvânt.
[12] Scris: **дѣафи(н)дисѣскъ.**
[13] Slav, în traducere: *Sfântul*.
[14] Lecțiune posibilă: *să-nturnară.*
[15] Slav, în traducere: *fiul.*
[16] Scris: **дꙋкъ.**
[17] Scris: **събіѡръ.**
[18] Scris: **очи(н)съ**; cf. totuşi *Cu o săbioară încinsă / Şi vorba lui cam cuprinsă* N 166–167 = R 175–176.
[19] Scris: **а(р)хєма(н)ма(н)дри(цı).**
[20] Scris: **а(л)а(л)дє**; reluarea nu apare şi în segmentul custos de la f. 113^{r}.
[21] Scris: **са(п)къ**.
[22] Lecțiune posibilă: *de-acestea.*
[23] Scris: **по(р)нири.**
[24] Scris: **ѡ(с)тє.**
[25] Scris: **тє.**
[26] Scris: **мо(р)тє.**
[27] Referire la Alexandru Ipsilanti, domn al Țării Româneşti (1774–1782, 1796–1797). Apare şi în versiunea R, fila 6^{r}.

THE HISTORY OF THE ROMANIAN COUNTRY AND OF BUCHAREST, POOR PEOPLE.
A NEW VERSION

(Abstract)

The title of the rhymed chronicle *The History of the Romanian Country at the year 1769* contains the addition *... and of Bucharest, poor people* only in the version edited in this article. This chronicle is preserved in a miscellany belonging to the C. C. Giurescus in about 1926–1927, now kept at the Special Collections Department of the Romanian National Library. It was written by a young church painter between 1775 and 1779, in a village located in the county of Buzău. This chronicle represents a new version since we can identify, besides some similarities and differences, certain unique sequences in comparison with the other versions we are acquainted with at this moment.

Cuvinte-cheie: cronică rimată, istoria Bucureştilor, istoria Țării Româneşti, versiune nouă.
Key-words: rhymed chronicle, the history of Bucharest, the history of the Romanian Country, new version.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

BDD-A592 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:22 UTC)